Albert Camus

RĂSCOALĂ ÎN ASTURII

Piesă în patru acte

Oraşului Alger

Pentru prietenii de la „Théâtre du Travail”.

Lui Sánchez, Santiago, Antonio, Ruiz şi Léon

Teatrul nu se scrie sau, dacă-l scrii, înseamnă că n-ai avut încotro.

Este tocmai cazul lucrării pe care o înfăţişăm astăzi publicului. Neputând fi jucată, ea va putea, astfel, măcar să fie citită.

Dar cititorul să nu o judece. Să se străduiască, mai bine, să traducă în forme, în mişcare şi în lumini ceea ce aici nu este decât sugerat. Numai cu preţul acestei strădanii va putea aşeza încercarea de faţă la locul care i se cuvine.

Încercare de creaţie colectivă, spunem noi. Este adevărat. Şi singura ei valoare de aici provine. De asemenea, din faptul că, cu titlu de încercare, acţiunea este introdusă într-un cadru care nu i se prea potriveşte: teatrul. E de ajuns, pe de altă parte, ca acţiunea să ducă la moarte, cum tocmai este cazul, ca să atingă o anume formă de măreţie specifică oamenilor: absurditatea.

De aceea, dacă ar trebui să-i alegem un alt titlu, am propune: *Zăpada*. Se va vedea mai departe pentru ce. În noiembrie, zăpada albeşte culmile Asturiilor. Şi acum doi ani, ea s-a aşternut peste tovarăşii noştri ucişi de gloanţele Legiunii[1]. Istoria nu le-a păstrat numele.

ACTUL ÎNTÂI

Decorul îl înconjoară şi-l înghesuie pe spectator, silindu-l să intre *într-o acţiune pe care prejudecăţile clasice l-ar face s-o privească din afară. Spectatorul nu se află în faţa capitalei Asturiilor, ci în Oviedo, şi totul se învârteşte în jurul lui, care rămâne centrul tragediei. Decorul este conceput pentru a-l împiedica să se apere. De flecare parte a spectatorilor, două străzi lungi din Oviedo, în faţa lor, o piaţă publică, în care dă o tavernă, văzută în secţiune. În mijlocul sălii, masa Consiliului de Miniştri. Deasupra ei, un uriaş difuzor simbolizând Radio Barcelona.*

---

[1] În timpul Războiului Civil din Spania (1936) (n.a.).

Acţiunea se desfăşoară pe aceste diverse planuri, în jurul spectatorilor, siliţi să vadă şi să participe potrivit geometriei lor personale. În mod ideal, de pe locul 156 lucrurile se văd altfel decât de pe locul 157.

Scena I

Se lasă noaptea; *spre sfârşitul verii*.

În întuneric – la stânga, în spatele spectatorilor – se aude un cântec din munţii Santander:

En el báile nos veremos, esta tarde, morenuc, en el báile nos veremos y al son de la pandereta unos bailes echaremos.

UN AUDITOR (*în sală*): Bravo, bravo!

În timp ce tema este reluată de un acordeon, lumina izbucneşte în sat, în capătul uneia dintre străzi, un flăcău, rezemat de o arcadă, îşi înalţă iar glasul:

Y al son de la pandereta unos bailes echaremos.

UN ALT BĂRBAT (*printre spectatori*): Zău că-i bun băieţaşul!

Acordeonistul se îndepărtează cu paşi rari, acompaniindu-se în surdină. *În sală se înteţeşte tradiţionala însufleţire a străzii spaniole*.

O FEMEIE (*către alta*): Te duci la procesiune?

VÂNZĂTORUL DE BILETE DE LOTERIE (*care trece pe aleea centrală dintre spectatori*): Cine mai joacă la loterie? Cine-şi încearcă norocul? Mi-a mai rămas lozul cel mare! Peste o săptămână e tragerea!

O FEMEIE: Da, de cinci luni. Şi acum proprietarul vrea să ne scoată lucrurile la vânzare.

VÂNZĂTORUL DE BILETE DE LOTERIE: Se poate citi şi de la cap la coadă şi de la coadă la cap. Cine nu dă cu piciorul norocului? Repede, până nu se vinde.

FEMEIA: Pe curând. Mergi cu Dumnezeu.

Un copilandru care vinde ziare se iveşte şi aleargă în jurul publicului, strigând:

COPILANDRUL CARE VINDE ZIARE: *Vestitorul din Madrid*! Luaţi *Vestitorul din Madrid*! Pronosticuri pentru alegerile generale!

UN BĂRBAT: Ei! Sunt vechi de două zile ziarele tale!

VÂNZĂTORUL DE BILETE DE LOTERIE: Norocul la îndemâna fiecăruia!

În tot acest timp, acordeonistul s-a apropiat mereu de piaţa centrală.

UN GLAS (*în culise*): Bilete proaspete cu numai o para!

ALT GLAS (*împleticindu-se prin piaţă şi în întuneric*): Nu-i de

glumă, crede-mă. Dacă aş vrea, aş face-o. Eu n-am cerut niciodată mare lucru.

Acordeonistul atacă un paso doble *şi se învârteşte în jurul tavernei, apoi intră*.

Scena II

În întuneric, bătăi din palme, ritmate, după acordeon. *O femeie schiţează câţiva paşi de dans, apoi dispare*. *Perechi dansează după aceeaşi melodie*. *În faţa tavernei, lângă uşă, un băcan şi un farmacist fumează şi pălăvrăgesc la o masă*. *Pe pragul uşii de peste drum stă Tatăl Veşnic, un bătrân idiot*. *Pepe, calfă de frizer, traversează piaţa şi se îndreaptă spre tavernă*.

PEPE (*în trecere*): Ce faci, Tată Veşnic?

BĂTRÂNUL: Păi, ce să fac?

PEPE: Merge? Merge?

BĂTRÂNUL: Ei, aşa., cum vezi şi tu.

PEPE (*îi trece mâna peste nas şi intră în tavernă*): Ai! Ce pătlăgică!

Înăuntru, se amestecă în conversaţia consumatorilor şi glumeşte cu Pilar, patroana localului – treizeci şi cinci de ani.

BĂTRÂNUL: Eu n-am cerut niciodată prea mult. La bună vedere şi mulţam dumneavoastră, vă spune Tatăl Veşnic. Nu-i de glumă! La bună vedere şi mulţam dumneavoastră, vă spune Tatăl Veşnic.

BĂCANUL (*bătând din palme*): Ei, cumătră, o pereche de cărţi!

PILAR: Îndată, domnilor.

Cei doi încep să joace.

RADIO (*glas de femeie, distins, fără convingere*): ALO, ALO, AICI RADIO MADRID. ULTIMELE ŞTIRI. ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGERILE LEGISLATIVE. ULTIMELE REZULTATE PRIMITE SUNT URMĂTOARELE: LA CUENCA, ŞEFUL PARTIDULUI REÎNNOIRII SPANIOLE, DOMNUL GOICOECHES, A FOST ALES CU 4225 DE VOTURI. ADVERSARUL SĂU, CETĂŢEANUL LOPEZ, CANDIDAT SOCIALIST, NU A OBŢINUT DECÂT 2615 VOTURI.

FARMACISTUL: Vai, vai, vai!

RADIO: ALO, ALO, ZIARUL *VESTITORUL DIN MADRID* NE COMUNICĂ: LA SALAMANCA, LIDERUL CONFEDERAŢIEI SPANIOLE A DREPTURILOR AUTONOME, DON GIL ROBLES, A TRIUMFAT ÎN ALEGERI CU 7200 DE VOTURI, CONTRA 5610, OBŢINUTE DE ADVERSARUL SĂU. PARTIDUL REPUBLICAN CONSERVATOR

TRIUMFĂ LA ZAMORA, UNDE LISTA LUI DON MIGUEL MAURA ESTE ÎN ÎNTREGIME ALEASĂ.

ALO, ALO, ÎNAINTE DE A VĂ DA REZULTATELE DEFINITIVE ALE ALEGERILOR LEGISLATIVE, TRANSMITEM CURSURILE DE ÎNCHIDERE DE LA BURSĂ DIN MADRID.

FARMACISTUL: Eu dau cărţile. (*Le dă*.) Anunţă!

BĂCANUL: Ronda.

FARMACISTUL: Ho, ho! Se vede că nevastă-ta te înşală.

Râd silit.

BĂCANUL: Eu mai vreau cărţi.

FARMACISTUL: Iartă-mă, Cao. Ce hărmălaie înăuntru! O să le cam treacă pofta după rezultatele definitive.

BĂCANUL: De ce? Crezi că Lerroux…

FARMACISTUL: Miza. Eu sunt pentru idei. Orice s-ar spune, cultura este un lucru frumos. Şi Lerroux are titluri.

BĂCANUL (*socotind punctele*): şi cu 3 fac 14. Bietul taică-meu spunea adesea că fără disciplină.

FARMACISTUL: Unde mai pui la socoteală că ticăloşilor ălora, dacă le dai un deget, îţi mănâncă şi capul. Tu dai acum cărţile. Nu zic, lucrurile merg prost. Farmacia nu mai rentează. Oamenii sunt din ce în ce mai puţin bolnavi. Eu am apucat timpuri când şi pentru o durere de cap aveau nevoie de-o reţetă. Acum, doar pentru o dublă pneumonie mai cheamă doctorul. *Râd şi joacă*.

UN CONSUMATOR (*în tavernă*): Eu am votat cu el fiindcă nu face pe grozavul.

RADIO: STIMAŢI AUDITORI, VĂ DĂM ACUM PROGRAMUL EMISIUNILOR NOASTRE DE MÂÂINE: ORA 8: O JUMĂTATE DE CEAS DE MUZICĂ ÎNREGISTRATĂ. ORELE 12: CONCERT VARIAT. ORELE 15: EMISIUNE PENTRU SPITALE. ORELE 16: TRANSMISIUNEA MECIULUI DE FOTBAL DINTRE ATLETICA-BILBAO ŞI SPORTING CLUB DIN MADRID. ORELE 18: ROMANŢE ŞI CÂNTECE POPULARE. ORELE 19.15: INFORMAŢII. ORELE 20: MUZICĂ DE DANS… ALO, ALO: IATĂ, TRANSMISE ÎN ACEST MOMENT DE ZIARUL AVANGARDA, REZULTATELE DEFINITIVE ALE ALEGERILOR LEGISLATIVE. CENTRUL: 139 DE DEPUTAŢI, DINTRE CARE 104 RADICALI, 11 CONSERVATORI, 10 LIBERALI DEMOCRAŢI ŞI 14 REPUBLICANI INDEPENDENŢI.

Pepe impune tăcere şi ascultă cu încordare.

RADIO: DREAPTA OBŢINE 207 LOCURI, DINTRE CARE 113 REVIN ACŢIUNII POPULARE, 32 AGRARIENILOR ŞI RESTUL TRADIŢIONALIŞTILOR ŞI MONARHIŞTILOR. STÂNGA OBŢINE 99 DE LOCURI, DIN CARE SOCIALIŞTILOR LE REVIN 57. COMUNIŞTII NU VOR AVEA DECÂT UN SINGUR REPREZENTANT, ÎN PERSOANA LUI BOLIVAR, ALES ÎN ANDALUZIA.

Scena III

Băcanul râde zgomotos. Pepe iese în pragul tavernei şi se uită fix la el.

FARMACISTUL: Ce să mai spunem de femei, cărora li se dă drept de vot? Locul lor e acasă, să stea să cârpească ciorapii bărbatului. Ah, lumea s-a întors pe dos!

BĂCANUL (*care pierde fără seninătate*): Pe mine, până la douăzeci şi cinci de ani, tata nu mă lăsa să mă duc singur la vot. Venea cu mine şi-mi spunea care e candidatul care merită să fie ales. (*Duce paharul la gură.*) În felul ăsta erau măcar unele tradiţii care nu se pierdeau.

PEPE (*îl apasă pe cap şi-l bagă cu nasul în pahar*): Şi tot în felul ăsta ai rămas un dobitoc.

BĂCANUL (*înecându-se*): Da, da, ce mai e şi asta? Ce te-a apucat aşa dintr-odată?

PEPE: Mă umpli de scârbă!

FARMACISTUL: Ia te rog, asta-i provocare.

PEPE: Nu, l-am băgat cu nasul în pahar fiindcă-i îmbuibat. Şi prost pe deasupra.

DONA PILAR (*ieşind*): Ţine-ţi gura, băiete! Domnilor, e un copil… Şi toată povestea asta cu alegerile i-a sucit capul.

Clienţii ies din tavernă la auzul certei.

RADIO: ATENŢIUNE, AFLĂM DIN SURSĂ OFICIALĂ CĂ DOMNUL ALCALA ZAMORA L-A ÎNSĂRCINAT PE DOMNUL LERROUX CU FORMAREA NOULUI GUVERN.

BĂCANUL (*agitat*): Toată drojdia asta o să fie în curând măturată. Ordinea va fi, în sfârşit, instaurată. Ordinea, disciplina!

PEPE: Tacă-ţi fleanca, scârnăvie!

UN OM (*venind din capul străzii*): Minerii au intrat în grevă. Şi când o să audă că Lerroux a fost numit prim-ministru, atunci să te ţii!

Explozie în depărtare.

BĂCANUL (*tot mai agitat*): Ehei, o să vă frigă rău când o să mai

pun eu piciorul în dugheana asta!

VÂNZĂTORUL DE BILETE DE LOTERIE (*vine alergând*): Minerii au pus mâna pe arme şi înaintează spre oraş!

PILAR: E un copil, domnilor!

BĂCANUL: Va să zică e adevărat că te ţii cu ea?

PEPE (*scos din minţi, îl scuipă în faţă*): E adevărat, scârnăvie, şi în tot cazul e mai bine cu ea decât cu nevastă-ta.

Se aruncă asupra lui.

VÂNZĂTORUL DE ZIARE (*vine şi el, alergând*): Minerii intră în oraş!

Zgomotul luptei se apropie, cântatul minerilor se înalţă, în timp ce bătaia generală se încinge în piaţă. Un scaun este răsturnat. Câţiva oameni încearcă să-l ţină pe Pepe, care ţipă.

PEPE: Uite-i că vin, şi-o să vezi tu atunci!

PILAR: Băieţaşule…

PEPE: Nu! De prea multă vreme îndurăm! Trebuie să plesnească buba. Lasă-mă să mă duc să mă alătur lor!

UN BĂRBAT (*soseşte în goană*): Vin! Vin!

Intră, în rânduri, minerii, cu bustul gol şi înarmaţi. La câţiva paşi de grupul burghezilor, se opresc în semicerc şi încetează brusc să mai cânte. Pepe a rămas încremenit între cele două grupuri.

RADIO: ATENŢIUNE! ZIARUL *AVANGARDA* VA PUBLICA MÂINE DIMINEAŢĂ URMĂTORUL COMENTARIU PRIVITOR LA ALEGERI: AŞA CUM NĂDĂJDUIAU ŞI PREVEDEAU TOŢI SPANIOLII SINCERI, ALEGERILE LEGISLATIVE AU ÎNSEMNAT O VICTORIE A PARTIDELOR MODERATE ASUPRA EXTREMIŞTILOR DE STÂNGA, TRIUMFUL POLITICII PRUDENTE, ÎNŢELEPTE ŞI DEMOCRATICE ASUPRA TENDINŢELOR REVOLUŢIONARE NEFASTE ALE SPRIJINITORILOR MARXISMULUI ŞI INTERNAŢIONALEI.

Comunicatul radio se va încheia în întuneric. ÎN PRIVINŢA VENIRII LA PUTERE A DOMNULUI LERROUX, ARTICOLUL CONTINUĂ ASTFEL: ÎNTOCMAI CĂ ŞI ALEGERILE, VENIREA LA PUTERE A DOMNULUI ALEXANDRE LERROUX ŞI A UNEI NOI ECHIPE MINISTERIALE SATISFACE ÎNTREAGĂ SPANIE ŞI OFERĂ GARANŢIA CĂ MAREA NOASTRĂ TRADIŢIE CIVILIZATOARE, DEMOCRATICĂ ŞI SOCIALĂ VĂ CONTINUĂ SĂ ÎNFLOREASCĂ. DATORITĂ EXPERIENŢEI, MODERAŢIEI ŞI ÎNŢELEPCIUNII SALE, NOUL PRIM-MINISTRU VA ŞTI SĂ TRAGĂ DE PE URMA ACESTOR ALEGERI ÎNVĂŢĂMINTELE CARE

SE CUVIN ŞI SĂ SE ÎMPOTRIVEASCĂ ENERGIC UNELTIRILOR OAMENILOR SAU PARTIDELOR CARE ACTIVEAZĂ ÎN SLUJBA ŢĂRILOR STRĂINE ÎN SCOPUL DE A ANIHILA FORŢELE VITALE ŞI SACRE ALE NAŢIUNII SPANIOLE.

DON ALEXANDRE LERROUX PRIMEŞTE, ÎN NUMELE ADEVĂRATEI SPANII ŞI AL TUTUROR ADEVĂRAŢILOR SPANIOLI, OMAGIUL ÎNCREDERII, AL RECUNOŞTINŢEI ŞI AL ADMIRAŢIEI NOASTRE.

Cortina

ACTUL AL DOILEA

RADIO (*glas întretăiat*): CATALONIA ESTE ÎN PLINĂ INSURECŢIE, RĂSCOALE IZBUCNESC ÎN SATELE DIN ANDALUZIA, OVIEDO SE AFLĂ ÎN MÂINILE RĂSCULAŢILOR.

Scena I

Minerii, aşezaţi pretutindeni, termină de mâncat merindele din legăturică. Unul dintre ei, în picioare, bea pe nerăsuflate. Într-un colţ, Pilar şi Pepe.

BASCUL: Atunci i-am spus: „Şi ce crezi tu, că putoarea asta de viaţă e raiul?” „Ei nu”, a zis el.

ANTONIO (*cu gura plină*): Oricât ai fi de obişnuit cu mizeria, când vezi aşa ceva, nu ştiu cum... da’ parcă te cam seacă la inimă.

SANCHEZ: Ce vreţi: Revoluţia nu se face cu evantaiul!

PEREZ: Nu ne-am întors încă acasă! Sănătate şi bucurie! (*Bea şi el.*) Nu trebuie să te pierzi cu firea, dar nici să te înfierbânţi!

PILAR: Da, da, ai mai nenorociţi nu sunt ăi de se duc, ci ăi de rămân. SANTIAGO: O fi, dar am să-ţi spun ceva: la noi acasă când femeile plâng, plâng singure.

PILAR (*indignată*): Şi de iubit tot singure iubesc?

SANTIAGO (*tot domol*): Da, dar pentru aşa ceva nu e nevoie să plângi.

SANCHEZ: Mai lăsaţi trăncăneala. Mai bine ascultaţi ce spune decretul ăsta: „Orice contrarevoluţionar surprins cu arma în mână şi orice sabotor va fi împuşcat pe loc. Poporul este însărcinat cu executarea acestui decret”. E bine? (*Semne de aprobare.*) Bun, asta-i una. Cu bonurile de muncă în loc de bani peşin ne-am învoit noi şi o să meargă. Da, până una alta, e blestemata aia de cazarmă. Pe noi ne-a însărcinat Gomez să-i venim de hac şi uite că rezistă întruna.

PEPE: N-avem decât s-o luăm cu asalt, studenţii şi noi, ăştia

tinerii. SANCHEZ: Ca să vă secere pe toţi ca pe nişte iepuri? Ăia, de când li s-a dat puşti! Ascultaţi aici la ce m-am gândit eu. Ar trebui un camion încărcat cu pulbere care să se izbească din plin de zid şi să explodeze. Dar pentru asta ar trebui să fie unul care să ţină volanul şi altul care să aprindă fitilul, şi cu ăştia doi s-a zis.

SANTIAGO: N-avem decât să tragem la sorţi.

Toţi ceilalţi aprobă din cap. Santiago scoate o cutie de chibrituri şi i-o aruncă lui Pepe, care scoate din ea vreo cincisprezece beţe, frânge două dintre ele şi le împarte pe toate minerilor. Apoi anunţă.

PEPE: Luiz! Leon!

Cei doi ies din rând, salută cu pumnul şi se duc fără o vorbă. Minerii tac.

Scena II

ŞEFUL (*continuă*): Altă problemă este aceea a aprovizionării. Marii negustori nu vor să renunţe la stocurile lor. În situaţia noastră, trebuie să fim fără milă, să lovim repede.

RADIO: ATENŢIUNE, AICI RADIO MADRID. PRIMIM URMĂTOAREA NOTĂ OFICIALĂ, PUBLICATĂ DE MINISTERUL DE INTERNE: PROFITÂND DE ATMOSFERA DE DESTINDERE ŞI DE CORDIALITATE ÎN CARE S-AU DESFĂŞURAT ULTIMELE ALEGERI LEGISLATIVE, REVOLUŢIONARII DE PROFESIE AI MARXISMULUI ŞI AI ANARHO-SINDICALISMULUI AU DAT NAŞTERE, ÎN ANUMITE CENTRE URBANE DIN PROVINCIE, UNEI MIŞCĂRI INSURECŢIONALE. LA OVIEDO ŞI ÎN ASTURIA AU IZBUTIT SĂ ATRAGĂ ÎN ACEASTĂ MIŞCARE O PARTE A MINERILOR.

INSTIGATORII SUNT CUNOSCUŢI. E VORBA DE VECHI MEMBRI AI SINDICATULUI MINERILOR-COMUNIŞTI ŞI DE CETĂŢEANUL XAVIER BUENO Y BUENO, LIDER AL PARTIDULUI SOCIALIST DIN OVIEDO ŞI DIRECTOR AL ZIARULUI *ÎNAINTAREA*. LA 20 OCTOMBRIE AU LANSAT ORDINUL DE GREVĂ, DIN CARE REPRODUCEM URMĂTOAREA FRAZĂ: „FORŢA PUBLICĂ SĂ SE PREDEA SAU SĂ FIE UCISĂ”. GUVERNUL A LUAT DE PE ACUM TOATE MĂSURILE SUSCEPTIBILE DE A FACE CA ACEASTĂ MIŞCARE SĂ DEA GREŞ ŞI SĂ RESTABILEASCĂ ORDINEA LA CARE ASPIRĂ ÎNTREAGA SPANIE.

SANTIAGO: Un lucru îmi stă ca o piatră pe inimă; uite, am să vă spun care: şcolile. Trebuie şcoli, multe şcoli. Eu, după cum vedeţi, nu ştiu să citesc. Flăcăul meu îmi citea noutăţile, dar a murit. S-a surpat o galerie peste el. Aşa că eu cred că ar trebui făcute şcoli, multe şcoli,

pentru toată lumea.

ANTONIO: Sunt oameni pe văi, dar sunt şi la munte. Trebuie să le spunem şi lor că acum nu mai suntem robi. Acolo sus, la păşuni, oamenii nu ştiu, nu află niciodată nimic. Uite, de pildă, bătrânii mei nu ştiu.

SANCHEZ: O să trimitem băieţi de-ai noştri să le dea de ştire înainte de venirea zăpezilor. O să-i organizăm.

BASCUL: Ştiţi ce, tovarăşi? Până una-alta, trebuie să fim cu ochii-n patru, să nu se jefuiască. Adineauri am văzut unul care şterpelea dintr-un depozit. L-am procopsit cu un glonţ.

UN MUNCITOR: Fireşte, sunt şi bune, şi rele peste tot.

BASCUL: Şi era bine îmbrăcat, nemernicul.

SANCHEZ: Antonio, echipa ta e foarte bună. N-ai decât să faci inspecţii cu ea după ce vom termina. Nu trebuie să-i lăsăm să ne murdărească Revoluţia.

SANTIAGO: Mai e şi legătura cu marinarii. Aici la noi e, cum s-ar spune, capitala. Ar trebui ca să le spună cineva tovarăşilor de pe coasta mării să ia legătura cu vasele de război. Mi s-a spus că ar fi izbucnit răscoale şi pe crucişătoare.

UN MINER (*sosind*): Ticăloşii! Trag mereu din clopotniţa catedralei. Adineauri au tras într-un copil care trecea prin Piaţa Constituţiei.

Explozie puternică. *Minerii se ridică în picioare*.

SANTIAGO (*rar*): Vedeţi, tocmai la asta mă gândeam: chiar în acest moment, Ruiz şi Leon au murit. Ei bine, trebuie să facem în aşa fel, ca ei să nu fi murit degeaba. Eu nu mai am mare lucru de pierdut acum; sunt prea bătrân. Dar voi, tinerii, tu, băiete, gândiţi-vă la tot ce mai poate veni, la tot ce e nou.

ANTONIO: Ruiz a fost tovarăşul meu dintotdeauna.

Lungă tăcere.

UN MINER: Toate întâmplările astea îmi fac un gol în stomac. Ei, doña Pilar!

Un alt miner, în tavernă, pune un disc.

PILAR: Ah, nu ştiu cum o să se sfârşească toate astea!

În timp ce ceilalţi mineri din tavernă bat ritmic din mâini, unul dintre ei dansează.

Întuneric. *Lumină pe piaţa publică*.

Scena III

ALONSO (*stă pe un scaun, pufneşte de ciudă şi povesteşte*): Şi atunci? Atunci, să fiţi voi sănătoşi! Cizmar, cizmar eram, la Porcuna. (*Făcând pe şiretul.*) E în Andaluzia.

RADIO (*îl întrerupe*): ATENŢIUNE, ATENŢIUNE, AICI RADIO BARCELONA. DRAGI ASCULTĂTORI, IATĂ ULTIMELE TELEGRAME PRIVIND EVENIMENTELE DIN OVIEDO. GRUPURI IMPORTANTE DE CONTRABANDIŞTI ŞI DE MINERI AU PĂTRUNS IERI ÎN ORAŞ. CEL DE CONTRABANDIŞTI – PRIN CARTIERUL SFÂNTUL LAZĂR, PRIN STRĂZILE DE PE LÂNGĂ ARHIEPISCOPIE ŞI BISERICA MAGDALENA, IAR ACELA AL MINERILOR – PRIN CARTIERUL SFÂNTUL LAURENŢIU.

Pauză.

ALONSO (*rânjeşte*): Ia te uită! Ca să vezi! (*Strigă.*) Ah, Sánchez! Tu ai fost la Porcuna, ştii cum e. Aşa mi-ai spus. Atunci trebuie să fi văzut şiragurile de ardei la ferestre şi roşiile puse la uscat pe acoperişuri. Mama îmi spunea: „Să fii tu sănătos! în toată Spania nu-i sat ca Porcuna”. Şi...

RADIO (*îl întrerupe*): MARTORI OCULARI SCĂPAŢI CA PRIN MINUNE DE FURIA DISTRUGĂTORILOR AFIRMĂ CĂ REVOLUŢIONARII AU ARUNCAT ÎN AER, CU DINAMITĂ, UNIVERSITATEA, BIBLIOTECA ŞI BANCA ASTURIILOR, PRECUM ŞI CELE MAI MULTE DINTRE CLĂDIRILE CARE ÎNCONJOARĂ PIAŢA 27 MARTIE. AFLĂM DIN SURSA OFICIALĂ CĂ RĂSCULAŢII AU ÎNCERCUIT CAZARMA GĂRZII CIVILE, DUPĂ CE AU TĂIAT APA ŞI ELECTRICITATEA. AU BOMBARDAT APOI CAZARMA CU MORTIERE DE TRANŞEE FURATE DE LA ARSENAL. SE PARE CĂ CEI DIN CAZARMĂ AU PUTUT PĂRĂSI CLĂDIREA.

ALONSO: Şi mă duceam să prind guşteri, dar vezi că ei se furişau în crăpăturile zidurilor scunde de piatră uscată. Îmi zdreleam degetele ca să-i ajung în fundul crăpăturilor. „Alonso, îmi spunea maică-mea, dă pace guşterilor, că-s lăsaţi şi ei de Dumnezeu”...

RADIO: AGENŢIA FABRA NE TELEGRAFIAZĂ: REVOLUŢIONARII AU LUAT CU ASALT BANCA SPANIEI ŞI AU PUS MÂNA PE CELE 14 MILIOANE DE PESETAS CARE SE AFLAU ÎN DEPOZIT.

PALATUL EPISCOPAL ŞI CATEDRALA DIN OVIEDO SUNT PRADĂ FLĂCĂRILOR – ALTARUL A FOST STROPIT CU PETROL ŞI BENZINĂ ÎNAINTE DE AI SE DA FOC.

ALONSO (*explicând*): Atunci mă duceam în munţii dimprejur. Nişte munţi mici. Niciun copac, Sánchez, pe ei. În schimb, o căldură care-ţi râcâie gâtlejul şi un miros de pelin care te aţâţă. Seara, când mă

întorceam, mama îmi spunea: „Fă-ţi rugăciunea, Alonso”. Dar eu, înainte de-a o face, îi spuneam. RADIO: DIN MADRID NE SOSEŞTE URMĂTOAREA ŞTIRE: AFLĂM DIN SURSĂ OFICIALĂ CĂ REVOLUŢIONARII AU PUS MÂNA PE FABRICILE DE ARME DIN VEGA ŞI DIN TRUBIA, CA ŞI PE ARSENALUL MILITAR. MĂNĂSTIREA CĂLUGĂRILOR CARMELIŢI A FOST ÎNCONJURATĂ. CUVIOSUL STAREŢ, PĂRINTELE EUFRASIO DEL NINO JESUS, CARE, ÎNCERCÂND SĂ SCAPE DIN ÎNCERCUIRE, ÎŞI SCRÂNTISE ŞOLDUL ŞI FUSESE TRANSPORTAT LA SPITAL DE INIMI MILOSTIVE, A FOST SMULS DE PE PATUL LUI DE SUFERINŢĂ ŞI ÎMPUŞCAT DE REVOLUŢIONARI.

ALONSO: Când sfârşeam de spus ce-aveam pe suflet, ziceam: asta ca să zic şi eu ceva. Apoi începeam să turui: „Tatăl nostru carele eşti în ceruri, vie împărăţia ta, facă-se voia ta, precum în cer aşa şi pre pământ”.

RADIO (*urlând*): UN CORESPONDENT AL AGENŢIEI *UNITED PRESS*, CARE A ASISTAT LA PRIMA ZI A RĂSCOALEI, RAPORTEAZĂ CĂ STRĂZILE PRINCIPALE DIN OVIEDO OFERĂ UN SPECTACOL JALNIC ŞI CĂ SUNT DE PE ACUM PRESĂRATE CU SUTE DE CADAVRE. TOTODATĂ, EL SEMNALEAZĂ PURTAREA EROICĂ A TRUPELOR GUVERNAMENTALE ŞI A GĂRZILOR CIVILE.

ALONSO (*se ridică, deznădăjduit şi exasperat, deschizând larg braţele în cruce şi cu faţa ridicată spre cer*): Tatăl cel Veşnic mi-a spus: „Alonso, tu eşti fiul meu. Pe ei, lasă-i încolo! Lor le arde de revoluţie. Tu, tu eşti fiul meu!” Aşa că eu, eu ştiu cum vine treaba, eu pot să mor. Soiul rău nu piere. După ce-mi voi fi dat duhul, toţi Îngerii Domnului o să vină la mine şi o să-mi spună: „Hai, Alonso, vino, nu face pe năbădăiosul!” Şi eu o să le spun: „Nu!” Dar numai aşa, ca să zic şi eu ceva. Fiindcă de dus o să mă duc cu ei. O să ne suim, o să ne tot suim în slăvile albastre, împreună cu soarele ăla mare care se ridică peste câmpii la amiază. În timp ce toţi cei din Porcuna o să şadă jos sub smochini, tăindu-şi felii de pâine şi bând. Şi alcarazasul**2** le astupa cerul. Cerul cu Alonso cu tot. Şi, purtat de îngeri, mă voi înfăţişa lui Dumnezeu, care o să-mi spună: „Alonso, tu eşti fiul meu. Mult ţi-au mai plăcut ţie ardeii şi roşiile, şi munţii ăia chirciţi şi fără copaci, şi zidurile scunde de piatră, cu guşteri”. Şi Alonso o să-i spună Tatălui Veşnic o

---

[2] Vas poros din pământ în care se produce răcirea unui lichid, datorită evaporării prin pereţii lui

să-i spună: „Ei, eu niciodată n-am pretins prea mare lucru sunt din Porcuna”.

Întuneric.

Scena IV

Lumină în tavernă.

UN MINER (*intrând*): Uite, vin negustorii ăi mari.

Intră reprezentanții sindicatului patronal: *farmacistul*, *băcanul și alți câțiva*. *Minerii trec în spatele unei mese*.

SANCHEZ: Cuvântarea mea n-o să fie lungă. Revoluția are nevoie de stocurile voastre de mărfuri. Nu poate trăi fără asta. Dacă nu le dați, s-a zis cu ea. Și s-a zis și cu noi. Ce s-ar întâmpla cu noi, n-are importanță. Cât despre Revoluție, la ce să mai vorbesc ce însemnătate are ea, că tot n-ați înțelege. Așa că, pe scurt, dacă vă împotriviți să vă deschideți magaziile, vă așteaptă moartea. Dacă le deschideți, puteți conta pe noi.

BĂCANUL: Păi…

SANCHEZ: Mai am o vorbă de spus (*scoate revolverul*), problema se va rezolva pe loc. Număr până la trei: unu… doi… trei! (Băcanului.) *Tu*? BĂCANUL (îndârjit): *Nu*.

Sánchez trage; *băcanul cade*. *Ceilalți negustori sunt cuprinși de panică*. SANCHEZ (*farmacistului*): Tu?

FARMACISTUL: Da.

SANCHEZ: Eram sigur.

Scena V

PRECUPEȚUL: N-am nevoie de avocat. Știu să mă apăr și singur. Mai ales în fața unei astfel de justiții. Te disprețuiesc. E adevărat, am tras în plin. N-am ucis decât trei. Ucideți-mă. Ai să vezi că mai sunt și burghezi care știu să moară.

SANCHEZ (*către tovarășii săi*): Bun, ăsta măcar nu se dezumflă. Condamnat la moarte.

Precupețul e scos.

SANCHEZ: Următorul.

În culise se aude: „*Foc*!”

Cortina

Corpul băcanului a rămas în prim-plan. *Sunt aduși câțiva deținuți*: *un ofițer al gărzii civile și câțiva burghezi*.

BASCUL: Ăștia trebuie judecați numaidecât.

SANCHEZ (*farmacistului*): Tu o să le fii avocat. (*Unui răsculat*.)

Tu, acuză!

ACUZATORUL: Ofiţerul gărzii civile a dat ordin să se tragă fără să fi avut loc nicio provocare, asta-i tot.

SANCHEZ: Avocat, e rândul tău.

FARMACISTUL (*năuc*): Dar…

SANCHEZ (*rece*): E rândul tău.

FARMACISTUL: Dar omul acesta e ca şi mine. Vouă nu v-a făcut nimic. Şi apoi, asta era meseria, datoria lui. Poate că are copii. Cu ce drept îl ucideţi? Şi cu ce drept.

SANCHEZ: Vezi că ştii foarte bine să faci pe avocatul? (*Se uită la tovarăşii lui*. *Un timp*.) Condamnat la moarte. Următorul.

Ofiţerul e dus afară. *Este adus următorul deţinut*.

ACUZATORUL: E un mare precupeţ. Ascuns în dosul obloanelor de la fereastră, trăgea în ceea ce el numeşte gloată. Trei morţi.

ACTUL AL TREILEA

Scena I

Minerii ascultă o placă, adunaţi în jurul patefonului din tavernă.

RADIO (*foarte repede*): ALO, ALO, AICI RADIO BARCELONA. REVOLUŢIONARII SUNT ZDROBIŢI ÎN CATALONIA ŞI ÎN TOATE PROVINCIILE. COMPANYS ŞI MINIŞTRII SĂI AU FOST ARESTAŢI. LA MIERE ŞI ÎN ÎNTREG ŢINUTUL DIN JURUL ORAŞULUI OVIEDO DOMNEŞTE LINIŞTEA DEPLINĂ. SINGUR ORAŞUL MAI REZISTĂ ÎNCĂ. TRUPELE REGULATE AU PRIMIT ORDIN SĂ AŞTEPTE SOSIREA LEGIONARILOR ŞI A TIRALIORILOR MAROCANI, CARE ACUM SE AFLĂ LA UN CEAS DEPĂRTARE DE ORAŞ, SUB COMANDA GENERALULUI LOPEZ OCHOA. MORALUL TRUPELOR ESTE EXCELENT ŞI CORESPUNDE ÎNTRU TOTUL PLANURILOR STABILITE DE MINISTER ŞI INTENŢIILOR PERSONALE ALE LUI DON DIEGO HIDALGO, MINISTRUL DE RĂZBOI. NU TREBUIE LĂSATĂ CAPITALA ŢĂRII FĂRĂ APĂRARE. DE ACEEA TREBUIE FOLOSITE UNITĂŢILE MERCENARE ÎN ACTIVITATEA CONTRAREVOLUŢIONARĂ. LEGIONARII PRIMESC CU ENTUZIASM MISIUNEA CE LE-A FOST ÎNCREDINŢATĂ: ACEEA DE A-I ÎNLOCUI PE FRAŢII LOR DIN ARMATA SPANIOLĂ REGULATĂ ÎNTR-O ÎNDELETNICIRE ÎN CARE, ÎN MAROC, S-AU ARĂTAT A FI EMINENŢI SPECIALIŞTI.

NU POATE FI VORBA DECÂT DE OPERAŢII PUR MILITARE, PENTRU CARE LEGIONARII SUNT ANUME DESEMNAŢI DE CURAJUL, DE DISCIPLINA LOR, DE AUTORITATEA PE CARE O AU ŞEFII ASUPRA

LOR, PRECUM ŞI DE OBIŞNUINŢA DE A FI ÎNTOTDEAUNA ÎNVINGĂTORI.

Tăcere totală din partea minerilor, care apoi încep să cânte, în cor, încet şi scandat. După care se aşterne din nou tăcerea şi se aude iarăşi placa ce continuă să se învârtească.

În culise şi la celălalt capăt al sălii, în spatele spectatorilor, trompete sună La Bandera. Pe o scenă laterală, câţiva legionari încep bătălia.

Scena II

Luptătorii aleargă în jurul publicului, cu pocnete de revolver şi de bombe.

RADIO: AICI RADIO BARCELONA. AGENŢIA FABRA: O ŞEDINŢĂ EXTRAORDINARĂ A CONSILIULUI DE MINIŞTRI A AVUT LOC ASTĂZI LA ORELE 14. DIN COMUNICATUL OFICIAL ŞI DIN INTERVIURILE ACORDATE ZIARIŞTILOR REZULTĂ CĂ, ÎN CIUDA GRAVITĂŢII EVENIMENTELOR, GUVERNUL EXAMINEAZĂ SITUAŢIA CU TOT CALMUL ŞI CU TOATĂ SENINĂTATEA NECESARE.

Lumină verde pe mica scenă centrală. O masă dreptunghiulară cu simbolicul covor verde. Aşezaţi în jurul ei, şase miniştri discută. Lerroux se află în mijlocul mesei. Alternativă de însufleţire şi de copleşire. Gesturi mecanice, un pic ridicole, tacticoase. În picioare, unul dintre miniştri se străduieşte să-şi convingă colegii; un altul înalţă din umeri, un al treilea fumează, un al patrulea se ridică şi-l întrerupe violent pe vorbitor. Mişcare generală.

RADIO: GUVERNUL ESTE ÎNTRU TOTUL CONVINS CĂ REVOLUŢIONARII SE ÎNDREAPTĂ SPRE O ÎNFRÂNGERE SIGURĂ. ÎN AFARĂ DE O EXPUNERE TEHNICĂ FĂCUTĂ DE MINISTRUL DE INTERNE ŞI DE UN RAPORT AL ŞEFULUI SIGURANŢEI GENERALE ASUPRA MĂSURILOR LUATE PÂNĂ ÎN PREZENT SAU CARE URMEAZĂ A FI LUATE, MINIŞTRII AU ASCULTAT ŞI EXPUNEREA LUI DON DIEGO HIDALGO, MINISTRUL DE RĂZBOI, CARE A CHEMAT GRABNIC ÎN SPANIA UN REGIMENT AL LEGIUNII STRĂINE DIN MAROC, PENTRU A RESTABILI ORDINEA ŞI PACEA ÎN ASTURIILE AMENINŢATE. GUVERNUL A APROBAT ÎN UNANIMITATE ACEASTĂ INIŢIATIVĂ. NUMEROASE DETAŞAMENTE DIN GARDA CIVILĂ AU FOST ÎNDREPTATE SPRE CATALONIA ŞI OVIEDO. TRUPELE GARNIZOANEI DIN BARCELONA, CARE CUPRINDE A ZECEA PARTE DIN FORŢELE MILITARE ALE SPANIEI, AU FOST DUBLATE CA NUMĂR. STAREA DE

ASEDIU A FOST PROCLAMATĂ PE TOT TERITORIUL CATALONIEI. ORICE REBEL SURPRINS CU ARMA ÎN MÂNĂ VA FI ÎMPUŞCAT PE LOC.

În tot acest răstimp, pentru a arăta că discuţia lor nu face niciun progres, miniştrii au reluat, dar într-un ritm extrem de rapid, gesturile de la început.

RADIO (*bruscă schimbare de ton*): IATĂ MESAJUL PE CARE DON ALEXANDRE LERROUX, PREŞEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIŞTRI, L-A ADRESAT TUTUROR SPANIOLILOR.

Lerroux care, până acum nu făcea decât câteva gesturi descurajate, se ridică şi se hotărăşte să întreprindă un act de curaj, vorbind la început cu oarecare şovăire, apoi cu o tot mai vădită mulţumire de sine. *În colţul lui, al patrulea ministru zâmbeşte batjocoritor*.

LERROUX (*prin radio*): ÎN CATALONIA, PREŞEDINTELE ACESTUI TERITORIU, UITÂND DE TOATE ÎNDATORIRILE CE-I SUNT IMPUSE DE FUNCŢIA, DE CINSTEA ŞI DE AUTORITATEA SA, ŞI-A PERMIS SĂ PROCLAME STATUL CATALAN. ÎN FAŢA ACESTEI SITUAŢII, GUVERNUL REPUBLICII A HOTĂRÂT SĂ PROCLAME STAREA DE RĂZBOI ÎN TOATĂ ŢARA. ÎN TIMP DE PACE E CU PUTINŢĂ SĂ FII ÎNGĂDUITOR. STAREA DE RĂZBOI FIIND DECLARATĂ, VA FI APLICATĂ LEGEA MARŢIALĂ, FĂRĂ ŞOVĂIRE SAU CRUZIME, DAR CU TOATĂ ENERGIA. FIŢI SIGURI CĂ, ÎN FAŢA RĂSCOALEI DIN ASTURII ŞI ÎN FAŢA ATITUDINII ANTIPATRIOTICE A UNUI GUVERN CATALAN CARE S-A DECLARAT RĂZVRĂTIT, ÎNTREGUL SUFLET ăL ŢĂRII SE VA RIDICA ÎNTR-UN ELAN DE SOLIDARITATE NAŢIONALĂ. ÎN CATALONIA, CA ŞI ÎN CASTILIA, ÎN ARAGÓN, CA ŞI ÎN VALENCIA, ÎN GALICIA, CA ŞI ÎN ESTRAMADURA, ÎN ŢARA BASCILOR, CA ŞI ÎN NAVARA ŞI ÎN ANDALUZIA, SE VA FACE ZID ÎN JURUL GUVERNULUI REPUBLICII PENTRU A RESTABILI, ODATĂ CU PUTEREA CONSTITUŢIEI, PE ACEEA A STATULUI ŞI A TUTUROR LEGILOR REPUBLICII, UNITATEA POLITICĂ ŞI MORALĂ, CARE FACE DIN TOŢI SPANIOLII UN POPOR AL TRADIŢIEI, CU VIITOR GLORIOS.

TOŢI SPANIOLII VOR SIMŢI ROŞEAŢA RUŞINII ARZÂNDU-LE OBRAJII ÎN FAŢA ACESTEI NEBUNII, COMISE DE CÂŢIVA DINTRE EI. GUVERNUL LE CERE SĂ NU LASE SĂ ÎNCOLŢEASCĂ ÎN MINŢILE LOR NICIUN SENTIMENT DE URĂ ÎMPOTRIVA VREUNUI POPOR DIN PATRIA NOASTRĂ. PATRIOTISMUL CATALONIEI VA ŞTI EL SINGUR SĂ SE ÎMPOTRIVEASCĂ ÎN ÎNSUŞI CUPRINSUL ACELUI ŢINUT NEBUNIEI

SEPARATISTE ŞI VA ŞTI SĂ-ŞI PĂSTREZE LIBERTĂŢILE RECUNOSCUTE DE REPUBLICĂ, SUB UN GUVERN CARE SĂ FIE CREDINCIOS CONSTITUŢIEI EI.

LA MADRID, CA ŞI ÎN TOATE PROVINCIILE, EXALTAREA CETĂŢENILOR NE SPRIJINĂ PRETUTINDENI. CU SPRIJINUL LOR ŞI SUB AUTORITATEA LEGII, VOM DUCE MAI DEPARTE GLORIOASA ISTORIE A SPANIEI.

Bombe, trompete. Lupta, pitită în întuneric până acum, izbucneşte cu o violenţă crescândă. Întuneric total.

Scena III

Trompete din ce în ce mai numeroase. Alergăturile reîncep, împuşcături.

UN GLAS: Avioanele.

Lumină pe piaţa din centru. Cei mai mulţi mineri privesc în sus, cuprinşi de panică. Lumină pe părţile laterale. Noi alergături. Legionari şi mineri se ciocnesc la un colţ al pieţei. Legionarii sunt respinşi. Lumină în centru. Se construieşte o baricadă. Trompete foarte aproape.

UN MINER TÂNĂR: Ne-a luat dracu'. Căraţi-vă!

Nehotărâre printre mineri.

SANTIAGO (*se repede la tânărul miner şi-l priveşte în tăcere*): Stai pe loc!

TÂNĂRUL MINER (*gata să plângă*): Nu, mi-e frică!

SANTIAGO (*îl priveşte, apoi îl pălmuieşte cu toată puterea*): Marş de-aici! (*Celorlalţi.*) Nu mai e nimic de făcut, dar asta nu înseamnă că...

Pe baricadă, schimb de împuşcături.

RADIO (*ritm foarte rapid*): PLANUL DE JONCŢIUNE A TRUPELOR SPANIOLE REGULATE, A TIRALIORILOR MAROCANI ŞI A LEGIUNII A FOST REALIZAT ÎNTOCMAI. IATĂ CÂTEVA AMĂNUNTE ALE OPERAŢIILOR: ORELE 11: TRUPELE GUVERNAMENTALE PĂTRUND ÎN TARAGONA DE LA MANCHA ŞI ÎN VILLAROBLEDA, PROVINCIA ALBACETE. ORELE 13: NOUĂ AVIOANE MILITARE ZBOARĂ PESTE PROVINCIA LÉRIDA. ORELE 14: ÎN PRIMA SA ŞEDINŢĂ, CONSILIUL DE RĂZBOI DIN LEON A CONDAMNAT LA MOARTE PATRU REVOLUŢIONARI DOVEDIŢI CĂ AU UCIS TREI SOLDAŢI DIN GARDA CIVILĂ. CEL DIN SALAMANCA A CONDAMNAT LA MOARTE DOI REVOLUŢIONARI, CARE AU ATACAT LA TORENA DEL CID UN CAMION CU GĂRZI CIVILE. LUPTA CONTINUĂ PE STRĂZILE ORAŞULUI OVIEDO. REVOLUŢIONARII NU MAI DEŢIN

DECÂT CÂTEVA CARTIERE, CARE AU ŞI FOST ÎNCERCUITE. ORELE 15: LOCALITATEA CUENCO DE LANGREO A FOST LUATĂ DIN MÂINILE A TREI MII DE RĂSCULAŢI CARE ASEDIASERĂ CAZARMA GĂRZILOR CIVILE. ORELE 16: POLIŢIA DIN VALENCIA A DESCOPERIT ÎNTR-UN MAGAZIN DE FIERĂRIE DIN ORAŞ NOUĂ BOMBE, TREI SUTE DE CARTUŞE DE DINAMITĂ ŞI NUMEROASE LĂZI CU MUNIŢII.

SANCHEZ: Nu mai avem muniţii, trageţi numai la sigur.

ANTONIO: Eu aş zice mai bine să ne aruncăm în grămadă. Măcar am crăpa mai cu cinste!

SANTIAGO: Gura, mucosule! Ai tot timpul şi pentru asta. (*Trage*.)

Luptă.

ANTONIO (*s-a ridicat pe baricadă, descoperindu-se, şi primeşte un glonţ în burtă*. *Frânt în două, cu mâinile pe burtă, cu fruntea încreţită ca şi cum ar chibzui, se dă jos de pe baricadă, face doi paşi şi se prăbuşeşte mormăind*): Am tot timpul, am tot timpul.

Santiago se întoarce cu faţa spre atacanţi şi, fără un cuvânt, trage glonţ după glonţ.

SANCHEZ: Altul la rând!

Un glonţ îl culcă. *Patru sau cinci mineri se reped spre el*.

SANTIAGO: Lăsaţi-l în pace! La treabă!

Rămas singur cu Pepe lângă Antonio, schimbă o privire.

PEPE: Măgarii! Vino, bătrâne!

Înnebuniţi de furie, se urcă turbaţi pe baricadă ca să se avânte în luptă. *Dar gloanţele îi primesc pe creastă*. *Cădere spectaculoasă*.

PIL AR (*iese din tavernă*): Băieţaşul meu.

Se aruncă în genunchi. *Legionarii intră în pas gimnastic, întuneric*. *Luptă corp la corp*. *Strigăte de durere*. *Trompetele neobosite şi triumfătoare*.

Cortina

ACTUL AL PATRULEA

Un căpitan tolănit într-un fotoliu, fumând ţigara de foi şi purtând monoclu, în timp ce un soldat îi lustruieşte cizmele. *Alături, un sergent cu o condică în mină*. *Mai departe, un grup de prizonieri şi doi soldaţi*. *Un soldat intră şi salută*.

SOLDATUL: Domnule căpitan, s-a rupt biciul.

CĂPITANUL: Ei şi? Dă-i mai departe cu coada, dobitocule!

SOLDATUL: Am înţeles, domnule căpitan; numai că a leşinat.

CĂPITANUL: Şi tot n-a spus nimic?

SOLDATUL: Nimic, domnule căpitan.

CĂPITANUL: Ce catâri sunt şi oamenii ăştia. Mă întreb ce-o fi în sufletul lor? Bine, lasă! Mă voi ocupa eu de cei care-au rămas. (*Face semn să fie adusă Pilar în faţa lui*; *Pilar are o înfăţişare rătăcită*.) Ei, la naiba! Doar n-o să te mănânc! (*Sclifosindu-se*.) Eu nu am înfricoşat niciodată femeile. Amabilitatea dumitale faţă de bandiţii ăştia i-a scandalizat pe toţi vecinii. Dar eu ştiu să înţeleg multe. Se vede că erau băieţi frumoşi printre ei. Nu-i aşa? Am fost însărcinat să fac o anchetă şi iată, o fac. Dar cu toată blândeţea, aşa ca între oameni de înţeles.

PILAR: Băieţaşul meu.

CĂPITANUL: Ce? În ceea ce mă priveşte, tot ce vreau eu să ştiu – un mic amănunt – este cine l-a ucis pe Don Fernando. Mi s-a spus că cineva dintre cei prinşi de noi.

PILAR: Ucis, ucis, mi l-au ucis! Era aproape un copil.

CĂPITANUL: Ei haide, haide, linişteşte-te! Cine l-a omorât pe Don Fernando? Lucrul s-a petrecut în faţa casei dumitale. Familia stăruie să afle.

PILAR: Mâinile lui fine, Sfântă Fecioară. Şi părul lui năclăit de sânge. Mi l-au luat. (*Ca o Furie*.) Asasinilor! Asasinilor!

CĂPITANUL: Luaţi-o pe nebuna asta de-aici. Aduceţi-mi prizonierii.

SERGENTUL: Domnule căpitan, am pus să fie adunate la un loc, pe câmp, hoiturile tuturor ticăloşilor ăstora. Dar sunt prea mulţi ca să poată fi îngropaţi.

CĂPITANUL (*din ce în ce mai aţâţat*): Stropeşte-i cu benzină şi dă-le foc. Asta o să-i înveţe minte pe ceilalţi, ca pe şobolani. Flăcăiaşilor, aţi avut noroc că aţi dat peste un om de lume. Unii dintre camarazii mei pun să vă împungă cu un fier roşu între coaste ca să vă dezlege limba. Eu n-o să fac aşa ceva decât dacă o să mă scoateţi din răbdări. Aşa că, tu ăsta, puştiule. Cum te cheamă? Dar, la urma urmei, puţin îmi pasă cum te cheamă. Tot ce vreau e să aflu cine l-a ucis pe Don Fernando, ştii tu cine, negustorul. Cine l-a ucis pe Don Fernando?

MUNCITORUL: Poporul.

CĂPITANUL: Scârnăvie! (*Soldaţilor*.) La zid cu el! (*Către cel de-al doilea arestat*.) Tu, ticălosule, ai înţeles ce te aşteaptă? Cine l-a ucis pe Don Fernando? Nufio? Lopez? Sau unul dintre cei care au căzut?

AL DOILEA MUNCITOR: Poporul.

CĂPITANUL (*exasperat*): Să-ţi fie de bine! Împuşcaţi-mi-l şi pe ăsta. Următorul! Ia spune, tu ţii la pielea ta? Cum a murit Don Fernando?

AL TREILEA MUNCITOR: Aşa a murit: l-a ucis poporul.

CĂPITANUL: Corcitură! Te-ai curăţat şi tu! Ia vino-ncoace, tu, bătrâne, şi spune.

ALONSO: Eu niciodată n-am pretins mare lucru. La bună vedere şi mulţam dumitale, zice Alonso.

CĂPITANUL: Nu mai spune! Crezi că ai haz? Am să te învăţ eu să faci pe deşteptul.

ALONSO: Bunul Dumnezeu mi-a spus: „Alonso, tu n-o să mori”. Soiul rău nu piere. Asta, ca să zic şi eu aşa.

CĂPITANUL: Ăsta îşi bate joc de mine, zău aşa! Luaţi-i de-aici pe ticăloşii ăştia doi! Duceţi-i în dosul pieţei şi împuşcaţi-i! Începe să pută aici.

FARMACISTUL: Ah, domnule căpitan, ce fericit sunt! Nu te deranjez?

CĂPITANUL: Sluga domniei tale, domnule consilier.

FARMACISTUL: Erai pe cale să împarţi dreptatea? Ei, eu tocmai despre copii şi despre femei veneam să-ţi vorbesc. Ţipă atât de tare, încât te asurzesc. Se pare că le e foame. Armata n-ar putea oare.

Ies amândoi.

Sergentul se aşază în locul căpitanului. *Fluieră La Bandera*.

RADIO: ALO, ALO, AICI RADIO BARCELONA. MINISTRUL DE INTERNE FACE URMĂTORUL COMUNICAT: REVOLUŢIA A FOST ZDROBITĂ ÎN ÎNTREGIME. ARMATA A PUS ÎN ÎNTREGIME STĂPÂNIRE PE ASTURII. DATORITĂ GUVERNULUI SPANIOL, EROIC ASISTAT DE ARMATĂ ŞI DE FORŢĂ PUBLICĂ, AU FOST SALVATE ÎN OCCIDENT PRINCIPIILE ESENŢIALE ALE DEMOCRAŢIEI ŞI ALE CIVILIZAŢIEI LATINE. DAR REPRESIUNEA S-A DESFĂŞURAT ÎNTR-UN CLIMAT DE UMANITATE ŞI DE GENEROZITATE PE CARE TREBUIE SĂ-L SUBLINIEM, PENTRU CA LUMEA SĂ ŞTIE CĂ GUVERNUL SPANIOL REPUBLICAN ŞI CONSTITUŢIONAL, DEMOCRATIC ŞI PARLAMENTAR, ÎN PLINĂ LUMINĂ A CRITICII UNIVERSALE, ESTE PE CALE DE A DA, REPRIMÂND O REVOLUŢIE PUTERNIC ÎNARMATĂ, UN EXEMPLU, NICIODATĂ EGALAT, DE TOLERANŢĂ, UMANITATE ŞI GENEROASĂ APLICARE A LEGILOR. ÎN CIUDA NUMĂRULUI CONSIDERABIL DE SOLDAŢI MORŢI, ÎN CIUDA DISTRUGERII MAI MULTOR ORAŞE, ÎN

CIUDA NIMICIRII ATÂTOR CAPODOPERE ALE MUNCII ŞI ARTEI UMANE, GUVERNUL N-A MENŢINUT DECÂT UN NUMĂR REDUS DE CONDAMNĂRI LA MOARTE, COMUTÂND OSÂNDA CELOR MAI MULŢI ÎN DETENŢIE.

Paca iese din tavernă, ia paharul şi şterge masa.

SERGENTUL (*o urmăreşte cu o privire plină de jind*): E frumos azi, nu?

PACA: E.

SERGENTUL: Ia te uită! Se vede că erai mai dezgheţată când minerii forfoteau pe-aici…

PACA: Ştii… pentru mine, c-or fi unii ori alţii tot aia!

SERGENTUL: Şi pentru mine-i cam la fel. Uite: alaltăieri, când încăierarea era în toi, stăteam la fereastra mănăstirii şi trăgeam ca la raţe. (*Către doi soldaţi care trec cu un arestat pe care-l duc*.) Ei, voi ăia de colo, unde vă duceţi?

SOLDATUL: Să trăiţi, dom sergent, dom căpitan a ordonat să-l împuşcăm. Îl ducem acolo în spate fiindcă, ştiţi, pe acolo nu-s prăvălii.

SERGENTUL: Încă un anarhist. Ei, vezi? Asta-ţi trebuia, nătără-ule? Nu puteai să te astâmperi! Dar, ce să mai vorbim acum? (*Curioşi se adună treptat*.) Vrei o ţigară înainte să fii trimis pe lumea cealaltă? Sau un pahar de vin?

ARESTATUL: Mulţumesc. Nu vreau nimic.

SERGENTUL (*către Paca*): Asta fiindcă, după cum vezi, noi cei din Legiune nu suntem nişte brute.

ARESTATUL: Dacă vrei să-mi faci un hatâr, dă ordin să-mi dezlege mâna dreaptă, că mi-a amorţit. (*Sergentul face un semn, arestatul îşi întinde braţul ca să-l dezmorţească, schiţează salutul Frontului Roşu şi repede pumnul în mutra unui soldat*.) Ţine, ca să-ţi aduci aminte!

SERGENTUL: Ah! scârnăvia!

Tabără toţi trei pe arestat şi-l duc afară în pumni.

În sală:

UN BĂIAT: Şi azi mai sunt case care se prăbuşesc singure.

UN BĂRBAT: Într-un fel, bombardamentul ăsta ne-a folosit, că o să avem de lucru.

O FEMEIE: Da, dragă, cum îţi spuneam: cincisprezece ore în pivniţă, fără să îndrăzneşti să faci o mişcare. Erau dezlănţuiţi.

UN BĂRBAT: Azi-dimineaţă au mai arestat un ziarist străin care

se amesteca unde nu-i fierbe oala. Iar un spion al lepădăturilor ăstora, cu siguranţă.

Întuneric.

RADIO: ASTĂZI DE DIMINEAŢĂ CONSILIUL DE MINIŞTRI A APROBAT ÎN UNANIMITATE ÎNAINTĂRILE PROPUSE DE MINISTRUL DE RĂZBOI PENTRU A-I RĂSPLĂTI PE VAJNICII APĂRĂTORI AI REPUBLICII. *Lumină pe scena cea mică*. *Lerroux distribuie cu amândouă mâinile decoraţii miniştrilor săi*.

RADIO: GENERALUL BATET, COMANDANT AL DIVIZIEI DIN CATALONIA, ŞI GENERALUL LOPEZ OCHOA, COMANDANT AL OPERAŢIILOR ÎMPOTRIVA RĂSCULAŢILOR DIN ASTURII, SUNT ÎNAINTAŢI LA GRADUL DE LOCOTENENT-GENERAL. GENERALUL BATET VA FI ÎNLOCUIT ÎN FUNCŢIILE SALE ACTUALE DE CĂTRE GENERALUL RODRÍGUEZ DEL BASIO, ÎN PREZENT INSPECTOR GENERAL AL ARMATEI.

Totul s-a sfârşit. *Dar glasuri se mai aud în cele patru colţuri ale sălii*.

PRIMUL GLAS: Eu sunt bătrânul Santiago. Niciodată n-am fost prea fericit. Taică-meu era miner. Bunicul meu la fel şi ăi dinaintea lui tot la fel. Eu, când mi-a venit vremea, m-am însurat. O femeie cumsecade, bineînţeles. Dar omul nu-i niciodată mulţumit. Am avut un băiat, tot miner, a murit când s-a surpat o galerie. N-am făcut niciodată niciun rău nimănui şi m-aş fi mulţumit cu lucrurile aşa cum erau, dar m-am gândit la ăi tineri. Cred că m-am bătut în lege. Poate tocmai fiindcă eu, personal, nu mai aveam mare lucru de câştigat. La iarnă, când o ninge, nimeni pe pământ n-o să mai vorbească de mine.

AL DOILEA GLAS: Sánchez. De câte ori izbucnea o grevă, se spunea că eu eram instigatorul. Aveam şaptesprezece ani şi fratele meu m-a învăţat. Eu am crezut în revoluţie, în revoluţia mea. Da, am crezut. Am încercat să citesc. Fiindcă, aşa cum spun ei, cine are carte. Dar eu mai limpede vedeam şi înţelegeam când izbeam cu târnăcopul în minereu şi când săreau scântei. Atâţia morţi, atâţia morţi! Dar ceva tot va veni. Şi eu am să le spun o vorbă: „Revoluţia nu-i o treabă pe care s-o faci cu un evantai”.

AL TREILEA GLAS: Eu sunt Antonio. De la munte. Ceilalţi nu ştiu ce-i zăpada. Le-ar veni să râdă dacă le-aş spune că pentru ea m-am bătut. Mai înainte, când eram acolo sus, în zăpadă, n-aveam nevoie să mă gândesc. Zăpada-i aşa frumoasă. Şi simplă. Când am coborât la şes,

am dat numai de chipuri negre şi de nedreptate. Atunci m-am gândit la zăpadă şi la ţipătul pe care-l scoate când o înfunzi cu piciorul. Aveam tot timpul, aveam tot timpul. Aşa mi-a spus Santiago. Pe mine nu m-au decorat.

AL PATRULEA GLAS: Eu sunt Pepe şi de multe ori Pilar îmi spunea: „Mai rău e de ăi de rămân decât de ăi de se duc”. Dar mie, poate, mi-ar fi plăcut să rămân. Din pricina soarelui şi a florilor din grădina din piaţă. Şi fiindcă era şi ea, Pilar. Dar despre ea nu pot vorbi. Îmi plăceau balurile din cartier. Toţi îmi spuneau: „Pepe, tu nu eşti serios”. Dar şi asta dura de prea multă vreme. Santiago, Sánchez, Antonio şi Bascul, Ruiz, Leon îmi spuneau „Puştiul” şi aveau dreptate.

AL CINCILEA GLAS: Ne-a tras la sorţi.

AL ŞASELEA: Pentru camion.

AL PATRULEA: Curând o să vină zăpezile.

AL TREILEA: Şi cine o să-şi mai aducă aminte?

AL ŞAPTELEA: Şi cavalele de la noi. Nu se poate ca toate astea să fi fost în zadar.

AL OPTULEA GLAS: Dac-o vrea Dumnezeu.

AL DOILEA GLAS: Curând or să vină zăpezile.

PRIMUL GLAS: Şi cine o să-şi mai amintească?

Lumină.

RADIO: GUVERNUL PUBLICĂ NUMĂRUL OFICIAL AL MORŢILOR, RĂNIŢILOR ŞI DISPĂRUŢILOR DIN RÂNDUL TRUPELOR GUVERNAMENTALE. MORŢI: 321 (129 SOLDAŢI, 11 CARABINIERI, 70 SOLDAŢI DIN GARDA SECURITĂŢII, 168 SOLDAŢI DIN GARDA CIVILĂ).

RĂNIŢI: 870 (850 SOLDAŢI, 16 CARABINIERI, 136 SOLDAŢI DIN GAMA SECURITĂŢII, 168 SOLDAŢI DIN GARDA CIVILĂ).

DISPĂRUŢI: 7 (5 SOLDAŢI DIN ARMATĂ ŞI 2 SOLDAŢI DIN GARDA SECURITĂŢII).

Pe părţile laterale obloanele se închid la ferestre.

O FEMEIE: Nopţile încep să fie răcoroase. Se apropie iarna.

UN BĂRBAT: Da, curând or să vină zăpezile.

Întuneric.

La capătul unei străzi, în spatele spectatorilor, acompaniat de acordeon, un cântec din munţii Santander:

En el băile nos veremos, este tarde, morenuca; en el băile nos veremos y al son de la pandereta unos bailes echaremos.

Cortina